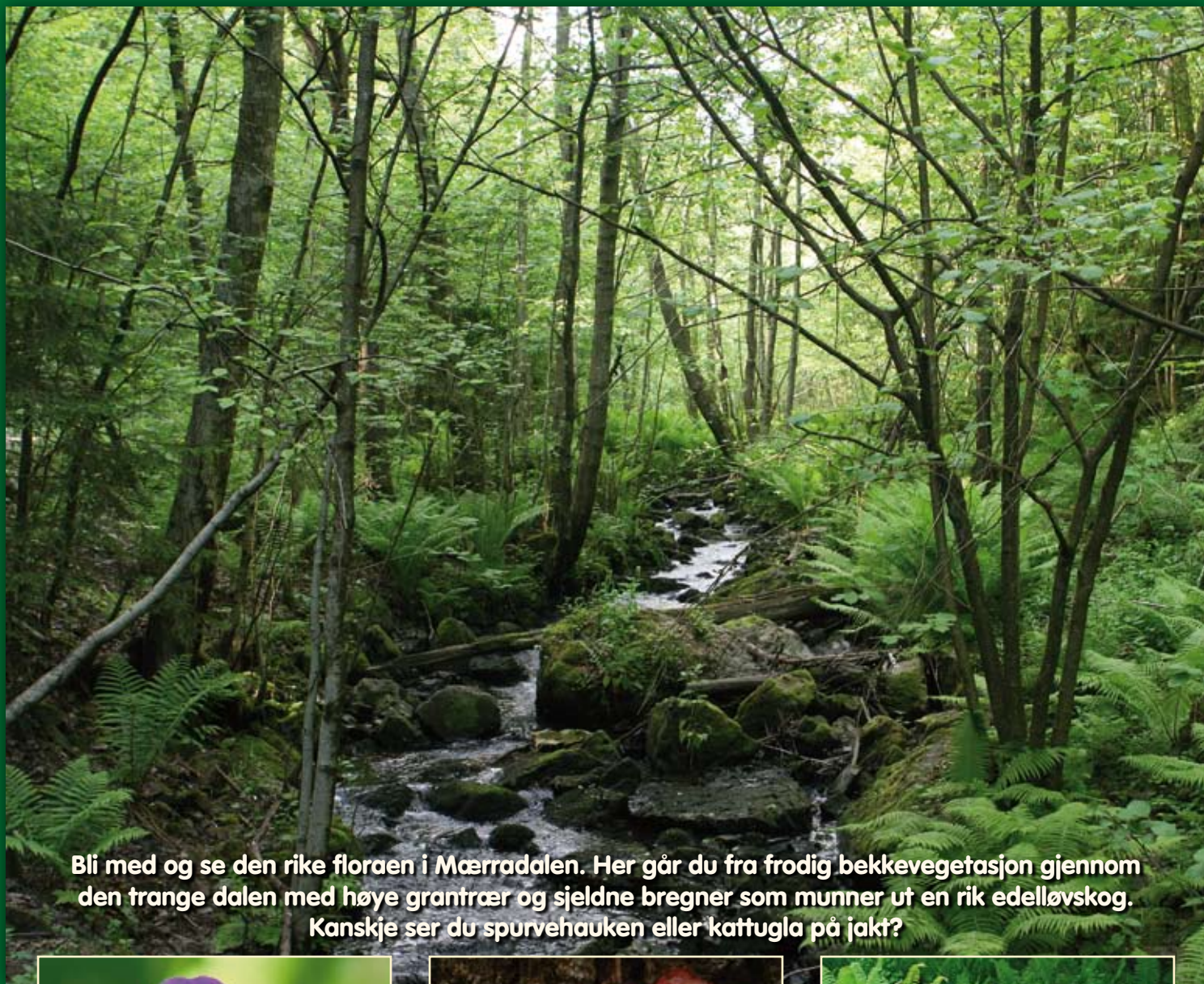

Naturkart for Mærradalen

Catrine Curle

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus

Bli med og se den rike floraen i Mærradalen. Her går du fra frodig bekkevegetasjon gjennom den trange dalen med høye grantrær og sjeldne bregner som munner ut en rik edelløvsskog. Kanskje ser du spurvehauken eller kattugla på jakt?

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus
www.noa.no

Innhold

Biologisk mangfold	3
Naturkartene	3
Hva er et vegetasjonskart?	3
Mærradalen – rik på biologisk mangfold.....	4
Post 1 Eng / ugressamfunn med fremmede arter.....	4
Post 2 Ugressamfunn.....	7
Post 3 Gråor-heggeskog.....	8
Post 4 Skogsivaks og springfrø	11
Post 5 Strutseving og mjødurt	11
Post 6 Granskog med bregner.....	12
Post 7 Spisslønn og platanlønn.....	14
Post 8 Urskog og bratte bergvegger	14
Post 9 Rik edelløvsskog	15
Vegetasjonskart med natursti	16
Død ved	17
Treslag i området.....	18

Ordforklaring

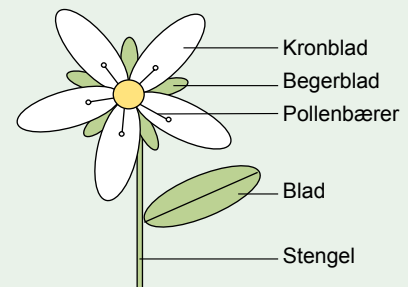
Jordstengel - underjordisk del av stengel (ikke rot).

Kjertel - et lite organ som skiller ut stoffer.

Kjertelhår - hår med klebrig, ofte kuleformet spiss.

Sambu - både hann- og hunn-blomster på samme plante.

Særbu - hann-blomster på noen planter. Hunn-blomster på andre.

Takk

En stor takk til alle som har bidratt i arbeidet med dette heftet! En spesiell takk til Hilde Friis Solås som har vært initiativtaker til våre naturkart, Gjermund Andersen, Laila Holmen, Helen Svensson for faglig og administrativ hjelp. David Keeping har gjort layout. Vi takker også for finansiell støtte fra Byrådsavdelingen for miljø- og samferdsel og Fylkesmannen i Oslo og Akershus, Helseavdelingen. Trykking er finansiert av Oslo kommune, Bydel Vestre Aker og Haldor Viriks legat.

Redaksjon

Bilder: Catrine Curle (hvis ikke annet er anvist)

Layout: David Keeping

© Naturvernforbundet i Oslo og Akershus 2010

Kilder

Blindheim, T. Røsok, Ø. 2005. Naturverdier i Mærradalen, Oslo kommune. Siste Sjanse-Notat 2005-2.

Bratli, H. 1998. Botanisk undersøkelse av Mærradalen i Oslo. Botanisk hage og museum, universitetet i Oslo. Rapport nr. 4.

Fremstad, E. 1997. Vegetasjonstyper i Norge. NINA Temahefte 12: 1-279.

Gederaas, L., Salvesen, I. & Viken, Å. (red) 2007. Norsk svarteliste 2007. Artsdatabanken.

Kummen, T. & Larsson, J. Y. 1981. Vegetasjonskart for Oslo. Kartblad CN 046 Holmenkollen, målestokk 1:10 000. Oslo Helseråd, Oslo.

Kålås, J. A., Viken, Å. & Bakken, T. (red.) 2006. Norsk rødliste 2006. Artsdatabanken.

Lid, J. & Lid, D. T. 2005. Norsk flora. 7. Utgave ved Reidar Elven. Det Norske Samlaget.

Mossberg, B., Stenberg, L. 2007. Gyldendals store nordiske flora. Norsk utgave. Gyldendal Norsk Forlag

Skard, O. 2003. Ville vekster: røtter i kulturhistorien. Landbruksforlaget, Oslo.

http://www.skogoglandskap.no/temaer/fakta_om_bloemster (besøkt 09.11.09)

Tvedt, K. A. 2000. Oslo byleksikon. 4. utg. Kunnskapsforlaget.

Biologisk mangfold

Vi vil vise deg noe av den store variasjonen som finnes selv i dette lille området. I Norge finnes det så mye som 60 000 ulike dyre- og plantearter. Allikevel er dette bare en liten del av alle artene som finnes i verden. På slutten av 2006 kom det en ny norsk rødliste. Dette er en liste over plante- og dyrearter som er sårbare eller står i fare for å bli utryddet. Den er lang - hele 3886 arter! Rødlista forteller oss at de største truslene mot disse artene er arealendringer som skogbruk og menneskers utbygging. Det forsvinner et lite stykke Norge hver dag! Arter forsvinner ikke alltid med en gang selv om man ødelegger store deler av leveområdet. Men etter en tid kan artene likevel dø ut. Det er farlig å være få. Når det er få individer igjen av en art skal det bare en tilfeldighet til for at den dør ut. Det er også viktig at de områdene som er igjen, er sammenhengende. Da kan dyr og planter av samme art holde kontakten med hverandre og formere seg. Men hva kan så du gjøre? Hvorfor forteller vi dette til deg? Fordi du betyr noe! Fordi hver og en av oss har et ansvar for hvordan det går med naturen vår. **Vi ønsker å dele naturgledden med deg fordi: Det vi er glad i – det har vi lyst til å verne om!**

Naturkartene

Naturvernforbundet i Oslo og Akershus har så langt laget 17 naturkart for områder i Oslo. Flere er underveis. Du kan laste ned heftene fra våre hjemmesider: www.noa.no

Heftene inneholder informasjon som er bygd opp rundt et **vegetasjonskart** som finnes i bakpermen.

Hva er et vegetasjonskart?

Er ikke skog bare skog? Kan det være noe system i **hvor** ulike typer skog finnes? Alle ville planter lever i stadig konkurranse med hverandre. De må konkurrere om vann og næringsstoffer til røttene sine og om å få lys til bladene. Den planten som er best tilpasset miljøet på voksestedet, vil vinne denne kampen. Hvilke planter som vokser i et område bestemmes av **økologiske faktorer**. Økologiske faktorer er f. eks. vanntilgang, klima, snødekke, berggrunn, jordsmonn og næring, og ikke minst dyr og andre planter. De plantene som vokser et sted er de som utnytter og tåler de økologiske faktorene best på akkurat det stedet. I områder som har fått utvikle seg gjennom noen hundre år, er det derfor langt fra tilfeldig hvilke planter som vokser hvor. Planter som har noenlunde samme krav til miljøet, og samtidig er tilpasset hverandres tilstedeværelse, vil vokse på samme sted. De danner det vi kaller et **plantesamfunn** eller en **vegetasjonstype**. Det er disse du kan finne igjen på **vegetasjonskartet**. Vegetasjonskartet kan for eksempel fortelle deg hvor du finner blåbær!

Vegetasjon varierer, men ikke alltid etter skarpe grenser. Det er derfor ikke sikkert du ser noe tydelig skille akkurat der streken går på kartet. Men tenker du på områdene samlet, vil du nok se at det er forskjell på dem.

ISBN: 978-82-90895-49-0

Giftig/ Spiselig

Noen av plantene vi finner underveis er spiselige og også veldig gode. Men vær oppmerksom! IKKE SPIS noe FØR du er HELT sikker på hva det er og at det er spiselig! Mange planter som er giftige kan ligne på spiselige planter.

Plukking

Det kommer andre etter deg! Ikke plukk plantene på postene!

Mærradalen – rik på biologisk mangfold!

Navnet Mærradalen kommer enten av at bøndene i området brukte dalen som hestehavn eller hestegravplass, eller fra *Mariæ dalr* (Marias dal) fra middelalderen da munkene på Hovedøya plukket sjeldne urter her. Store deler av dalen er dekket av næringsrike bergarter som lett forvitrer og gir grunnlag for en rik flora. Det er i alt registrert 313 karplanter her, blant annet sjeldne arter som blærestarr og grønburkne. Her vokser også oslosildre, som er en nasjonal ansvarsart. Mærradalen har et stort innslag av rik løvskog, dette gir gode hekkeplasser og grobunn for føde. Her er et rikt fugleliv. Kanskje ser du spurvehauk på jakt etter smådyr på veien? Så mange som 68 ulike fuglearter er kartlagt i Mærradalen.

Post 1 Eng/ugressamfunn med fremmede arter

Vegetasjonen her langs veien er preget av raskt-spirende arter som beskrevet i neste post, men vi finner også arter som skogstorkenebb som trives godt i skog og eng. I dette området finner vi dessuten noen ”fremmede arter”. Les mer om dette på side 6.

Skogstorkenebb *Geranium sylvaticum* 15–80 cm. Blomstrer mai–juli. Vanlig på frisk – fuktig næringsrik jord. Etter avblomstringen dannes en lang delfrukt som ser ut som et nebb, derav navnet storkenebb. Når frøene er modne sprekker ”nebbet” opp og frøene slynges ut. Smart, ikke sant?

Løvetann *Taraxacum* sp. 10–50 cm. Blomster mai–august. Blomstene står i kurver på bladløse, hule stegler. Bladene danner en rosett rundt blomsterstilkene. I folkemedisinen har løvetann blitt brukt som vann-drivende middel. Man kan spise de unge bladene som salat. Løvetann vokser på alle typer gressbakker og skrotmark, og blir ofte sett på som en ugressplante. Frøene sitter på en såkalt fnokk, som lett sprer frøene med vinden.

Rød jonsokkblom *Silene dioica* 20–60 cm. Blomstrer juni–august. Flerårig plante i nellikfamilien med rosa-røde blomster. Hann- og hunnblomstene sitter på hver sin plante.

Hundekjeks *Anthriscus sylvestris* 50–150 cm. Blomstrer mai–juli. Flerårig. Stengelen er hul og kantete. Kronbladene er hvite. Ser du hvordan blomstene sitter sammen i skjerm? Det er typisk for skjermplantefamilien som denne tilhører. Men pass på, denne familien omfatter mange giftige planter!

Hestehov *Tussilago farfara* 5–20 cm. Vanlig på leiret, fuktig jord. Dette er en av de tidligste vårblomstene og blomstrer i mars–mai. Blomsterstilkene har rødbrune skjellblader. Hvis du synes det er vanskelig å skille løvetann og hestehov – se på blomsterstilkene! Bladene kommer senere enn blomsten og har et hestekoformet omriss – derav det norske navnet.

Hvitsteinkløver *Melilotus albus* 30–150 cm. Blomstrer juli–september. Blomster hvite, blader trekopla. Dette er en vanlig plante å finne langs veikantene.

Fremmede arter

Fremmede arter er planter og dyr som kommer fra et annet sted i verden. Der de kommer fra har de naturlige fiender. Det har de ikke alltid når de kommer til nye steder. Derfor kan de bli mange og konkurrere ut de artene som hører naturlig hjemme der de sprer seg. De aller fleste artene utgjør ingen trussel, men en del arter sprer seg ganske aggressivt. Eksempler på slike arter er kjempebjørnekjeks, brunsnegl, platanlønn og kanadagullris. Artsdatabanken har gitt ut den såkalte "svartelisten". Der finner du en oversikt over innførte arter som man anser som en trussel mot det biologiske mangfoldet i Norge.

Foto: Hilde Frits Solås

Kjempebjørnekjeks *Heraclium mantegazzianum* 150–300 cm. Blomstrer juli–september. Bladene er meterlange og har spisse fliker. Skjermen er 30–50 cm bred. Planten er innført som prydblade og sprer seg i naturen i stort omfang. Der denne arten vokser kan svært lite annet vokse, og det vekker bekymring at vi ikke vet hvor stor omfanget av denne arten vil bli. Plantesaften er giftig, og sprut av plantesaft kan gi skader på synet og på huden.

Friluftsetaten bekjemper denne planten. Finner du den her eller andre steder meld fra: <http://friluftsetaten.oslo.kommune.no>

Kanadagullris *Solidago canadensis* 30–150 cm. Blomstrer september–oktober. Forvillet eller plantet på frisk åpen jord. Planten er innført som prydblade og sprer seg i tette bestander som skygger ut andre arter. Frøene har hvite hår som hjelper den å spre seg med vinden.

Brunsnegl *Arion lusitanicus*. Denne arten blir også kalt Iberiskogsnegl, mordersnegl og kannibalsnegl. Snegler bidrar til nedbrytning og resirkulering av plantemateriale i naturen, og er derfor en viktig del av økosystemet. Brunsneglen derimot hører ikke naturlig hjemme i Norge og har derfor ikke så mange naturlige fiender. Den formerer seg raskt og anses å være en trussel mot de naturlige artene som lever her. Den er på "svartelisten".

Post 2 Ugressamfunn

Hvis du ser opp, ser du høyspentlinjene som går gjennom dalen her. Under dem blir det ryddet og trær hugges med jevne mellomrom. Dette påvirker hva som kan vokse akkurat her. Denne typen vegetasjon finner vi på jordfyllinger, veikanter og ellers der jorden nylig har vært gravd opp. De plantene som spirer her er gjerne slike som klarer å spire raskt og utnytte at området ikke har andre planter ennå. Får et slikt område stå i fred en stund uten at det graves opp eller fylles på med ny jord, vil vi få inn andre planter. Da er det planter som klarer seg best på tross av konkurranse som vil overta. Typiske arter i ugressvegetasjon er burot, åkertistel, stornesle, steinkløver og geitrams.

Stornesle *Urtica dioica* 30–200 cm. Blomstrer juli–august. Blir vanligvis bare kalt brennesle på grunn av brennhårene som finnes på hele planten. Den vokser på åpen, næringsrik jord og danner ofte tette bestander. Særbu. Stornesle inneholder vitamin A og C og er rik på mineraler. Unge skudd kan plukkes om våren og brukes til neslesuppe og stuinger. Prøv da vel!

Bringebær *Rubus idaeus* 0,5–2 m. Blomstrer juni–juli. Bringebær vokser på åpen nitrogenholdig jord, på hogstfelt, i veikanter og kratt. Grenene har torner som beskytter planten mot beiting. Tilhører rosefamilien. Frukten er en sammensatt steinfukt som modnes om høsten og er røde og søte. Her er det bare å plukke! Bladene kan tørkes og brukes til te.

Geitrams *Chamerion angustifolium* 30–200 cm. Blomstrer sent i juli–august. Vokser på åpen, næringsrik mark, gjerne på hogstfelt, brannfelt og veikanter. Kan danne tette bestander. Rett, ugreinert og tettbladet stengel. Kronblad rødfiolett. De nederste blomstene blomstrer først. Om høsten dannes kapsler med mange frø. Frøene har lange hvite dunhår som hjelper dem å spres med vinden.

Ullborre *Arctium tomentosum* 50–150 cm. Blomstrer juli–august. Vokser på åpen næringsrik, fuktig jord. Blomsterkurvene er runde og sterkt spindelvehårete. Det er det som har gitt den navnet. Korgdekkbladene har pigger med kroker som fester seg til klær og pels. Dette er en form for dyrespredning – frøene transporteres til nye steder ved at de henger på yttersiden av dyr. En slik dyrespredning kalles epizookori.

Post 3 Gråor-heggeskog

Denne typen skog finner vi ofte langs bekker og elver der jorda utsettes for flom. Gråor-heggeskogen er frodig med gråor og hegg som de vanligste trærne. Mærradalen har ganske kalkrik grunn og vi finner derfor også mange næringskrevende trær som lønn, alm og ask. Strutseving er en vanlig bregne i denne vegetasjonstypen. Den er omtalt i post 5, men du finner den langs bekken her også.

Gråor *Alnus incana* 3–20 m. Blomstrer april–mai. Vi finner den ofte langs bekkeløper og grøfter slik som her. Barken er gråaktig og ofte glatt. Bladene er spisse og dobbelt sagtannede. Treet kan ta opp nitrogen gjennom soppknoller på røttene og feller derfor bladene mens de er grønne. Oreraklene er blant de første som blomstrer om våren. Hunnraklene blir til "orekongler" når de modnes.

Hegg *Prunus padus* 3–14 m. Blomstrer mai–juni med hvite vel-luktende blomster i lange, hengende klaser. Vokser på fuktig jord. Heggspinnmøll spiser enkelte år opp alle bladene på trærne. De spinndekkede trærne får et spøkelsesaktig utseende, men i løpet av sommeren danner de nye blader.

Langs bekken i denne vegetasjonstypen finner du også:

Vårkål *Ranunculus ficaria* 5–25 cm. Blomstrer april–mai. Blad hjerteformete, kjøttfulle og rundtannede. Blomster med smale og gule kronblader. Den har vært brukt til C-vitaminkilde i vårknipa. Men OBS! Dette kan være farlig da den inneholder adskillige giftstoffer!

Bekkekarse *Cardamine amara* 15–45 cm. Blomstrer mai–juni. Vanlig på våt, næringsrik jord i kildedrag og skogsbekker. Kronblad hvite. Tilhører korsblomstfamilien. Alle blomster i denne familien har fire kronblader. Frøene dannes i en skulpe. Hos bekkelsen spreker den opp og sprer frøene eksplosivt. Planten smaker bittert.

Bekkeblom *Caltha palustris* 10–50 cm. Blomstrer april–juni. Noen steder kalles denne også soleihov. Vanlig på våt, næringsrik jord. Den er lett å få øye på langs bekker og tjern tidlig på våren med sine skarpt gule kronblad. Frøene har flyteorgan slik at de kan spres med vann. Hele planten er giftig!

Planter langs stien

Reinfann *Tanacetum vulgare* 30–150 cm. Blomstrer juli–september. Korger gule, 10–70 tett sammen. Stengler fra underjordisk jordstengel. Gammel medisin-, krydder- og duftplante.

Løkurt *Alliaria petiolata* 20–100 cm. Blomstrer mai–juni. 2-årig. Stengelen er enkel eller med få greiner. Kronblader hvite. Blader er hjerteformet og tannet. Lukter løk!

Rødhyll *Sambucus racemosa* 1–4 m. Blomstrer april–juni. Blomster med grønn-gul krone. Får røde frukter om høsten. Disse er giftige! Forvillet og naturalisert.

Rogn *Sorbus aucuparia* 3–15 m. Blomstrer mai–juli. Blad med 6–8 par like store tannete småblad. Får røde/orange frukter om høsten. Disse er fine å lage rognebærgele av! Tidligere sa man at mye rognebær ga en snørrik vinter, men også det motsatte ble sagt.

Vendelrot *Valeriana sambucifolia* 40–130 cm. Blomstrer mai–juli. Blad med 3–5 par småblad og stort endesmåblad. Kronen 5–6 mm lang. Må ha det ganske fuktig, men kan ikke vokse nede i vannet. Blomsterstand glissen med tette kvaster.

Korsknaapp *Glechoma hederacea* 5–15 cm. Blomstrer april–juni. Denne finner du gjerne langs veikanter. Tilhører leppeblomstfamilien. Støvknaappene danner et kors. Den kan danne lange krypende skudd som får røtter og gir opphav til nye planter.

Post 4 Skogsivaks og springfrø

Skogsivaks *Scirpus sylvaticus* 30–120 cm. Blomstrer juni–juli. Vokser på fuktig – våt, næringsrik jord langs bekkeleier, dammer og grøfter. Tilhører starrfamilien.

Springfrø *Impatiens noli-tangere* 30–80 cm. Blomstrer juli–september. Vokser på skyggefull, næringsrik jord. Den eneste fra springfrøfamilien som naturlig hører hjemme i Norge. De gule blomstene har lang spore med nektar. Pollineres av humler.

Post 5 Mjødurt og strutseving

Mjødurt *Filipendula ulmaria* 50–150 cm. Blomstrer juni–august. Vokser på fuktig – våt moldjord. Blomstene har hvitgule begerblad og sitter i tett lang kvast. Tilhører rosefamilien. Sterk lukt. Som navnet sier, ble denne planten tidligere tilsatt mjød. Den har dessuten hatt betydning i utviklingen av aspirin.

Strutseving *Matteuccia struthiopteris* 70–15 cm. Store tuer med lysegrønne og finlodne blad i flotte rosetter. Disse smalner nedover, men har sin fulle bredde ved den korte spissen. Sporehusene sitter på egne blader som står gjennom vinteren. Strutseving er et vanlig innslag i gråorskogen og du finner den i hele strekningen ved bekken.

Post 6 Granskog med bregner

Gran *Picea abies* kan bli 50 m høyt. Blomstrer i mai. Hunnblomstene blir til hengende kongler. Nålene sitter spredt og enkeltvis. Lysegønne skudd om våren som kan brukes til å lage te.

Når du har krysset elven ser du en annen vegetasjonstype på høyre siden av stien. Denne typen granskog kalles *lavurtgranskog*. Det er gran som dominerer i tresjiktet. Her er grunnen næringsrik og vi finner innslag av hassel, ask og lønn. Mindre lys når ned til skogbunnen her enn i gråor-heggeskogen og vegetasjonen i feltsjiktet er mer glissen med større innslag av ulike bregner og moser.

Fugletelg *Gymnocarpium dryopteris* 10–40 cm. Vanlig på skyggefull, steinet, fuktig jord langs bekkekanter og i skog. Lange bladskaft. I knoppstadiet opprullet i tre små kuler.

Hengeving *Phegopteris connectilis* 10–50 cm. Vanlig på skyggefull frisk-fuktig jord. Enkeltstående blader på jordstengler. Det nederste bladparet henger ned i forhold til de andre, derav navnet.

Ormetelg *Dryopteris filix-mas* 25–120 cm. Denne bregnen er vanlig i skog, kløfter og skråninger. Skaftene har gulbrune-blekbrune skjell. 5–8 sporehushoper på undersiden av bladene.

Etasjemose *Hylocomium splendens*. Vanlig mose i skogbunnen. Greinene er fjærformede. Nye skudd dannes oppå fjorårets hvert år (nye etasjer). Dermed kan du telle deg nedover hvor gammel mosen er!

Fagermose *Plagiomnium* sp. En gruppe bladmoser med store runde eller eggformede blader som bare er et cellelag tykt. Tydelig nerve. Ulike arter i skyggefull og fuktig skogbunn. Disse er fine å studere i mikroskop – da ser du tydelig kloroplastere!

Post 7 Spisslønn og platanlønn

Spisslønn *Acer platanoides*. Stort tre, 10–20 m. Blad håndfliket. Blomster gulgrønne og smaker søtt. Frukten har vinger og er fin å sette på nesen! Bladene får flotte høstfarger. Trevirket i overgangen mellom rot og stamme har et fint mønster og har vært brukt til å lage bunnen i hardingfele eller fiolin. Dette er den eneste naturlige lønnearten i Norge.

Platanlønn *Acer pseudoplatanus*. Bladene har nokså butte fliker og tenner sammenlignet med spisslønn. Innført som prydtre. Stor evne til å spre seg ut i naturen og har på Vestlandet delvis utkonkurrert viktig naturlig løvskog. Kommer opprinnelig fra Mellom- og Sør-Europa.

Post 8 Urskog og bratte bergvegger

Nå er du i den kanskje mest spennende og eksotisk delen av Mærradalen. Her er dalen ganske trang og veggene høye. Her har det ikke vært lett å drive skogdrift, og grantrærne her har fått vokse seg høye. Er det ikke spennende hvordan plantene klarer å vokse i de bratte bergveggene?

Mongolspringfrø *Impatiens parviflora* 30–60 cm. Blomstrer juli–september. Ligner på springfrø, men er mindre og har rett spore. Denne planten er innført og du vil finne den mange steder i hele dalen.

Gjøkesyre *Oxalis acetosella* 5–10 cm. Blomstrer april–juni. Bladene er 3-koplet og minner om hvitkløver. Blomsten er hvit med lilla årer. Blomst og blad kommer rett fra jordstengelen. Denne trives best i skyggen på skogbunnen. Bladene er syrlige – smak da vell!

Post 9 Rik edelløvskog

Løvskog med mange varmekrevende treslag som alm, ask, eik, bøk og lønn, kaller vi edelløvskog. I hele dalsøkket finner vi innslag av alm, lønn og ask, men akkurat her er det disse løvtrærne som dominerer. I tillegg finner vi noen hasselbusker her. Kanskje finner du hasselnøtter å smake på?

Alm *Ulmus glabra* 10–35 m. Bladene er sagtannet, sterkt rue av korte stive hår og har "skjev" bladgrunn. *Gamle fru alma er skjev og skjeggete*, er en huskeregel for å kjenne igjen arten. Blomstrer før løvsprett. Frukten er en nøtt med vinger.

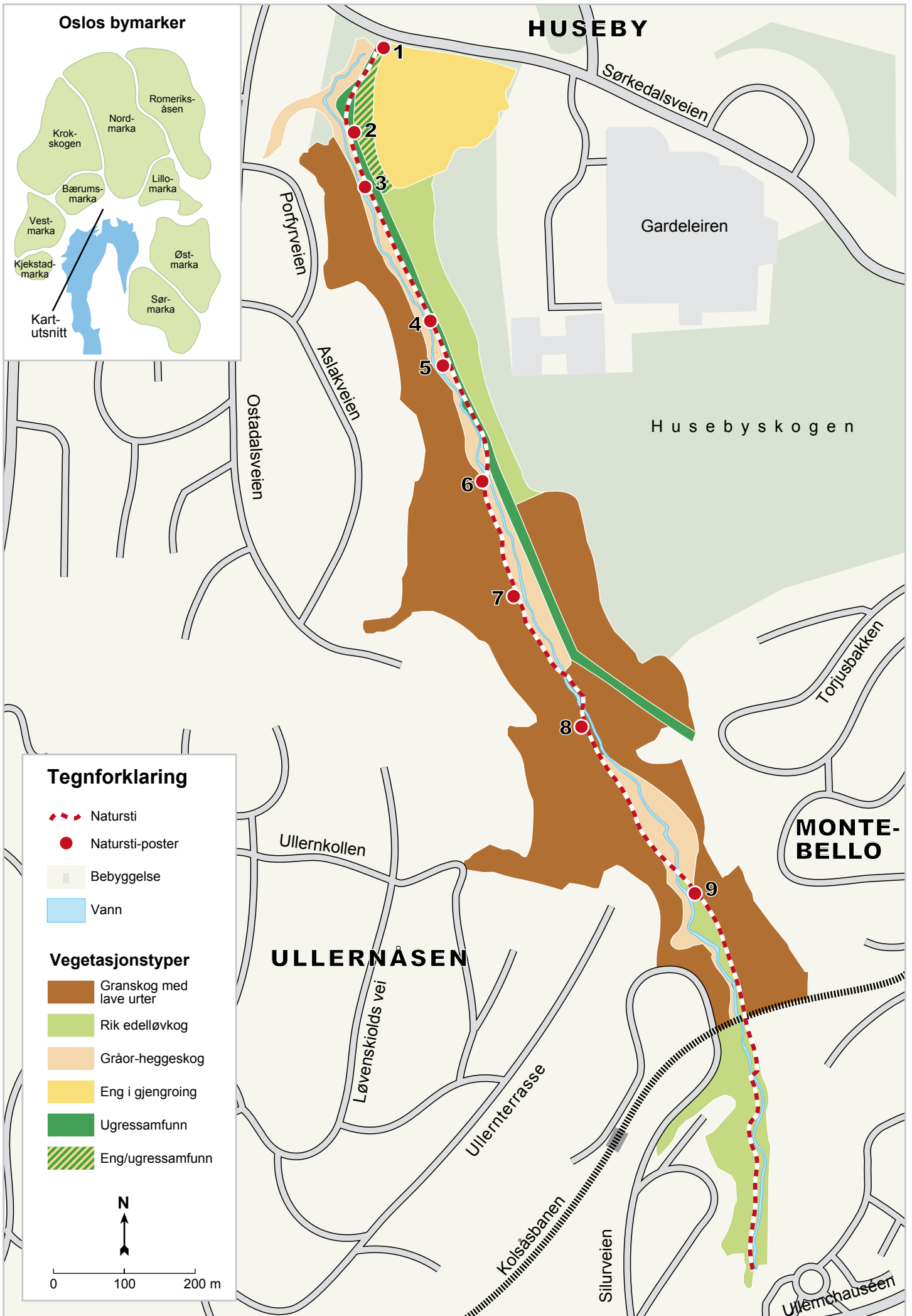

Ask *Fraxinus excelsior* 10–35 m. Blomstrer i mai. Får løv sent om våren. Vokser i frisk – fuktig næringsrik moldjord. Dette treet kan du lett kjenne igjen om vinteren på de mørke knoppene. Bladene er sammensatt parvis på egen stilk, 4–7 par. Asken har nøtter med vinger som ofte sitter på treet om vinteren.

Hassel *Corylus avellana* 2–6 m. Blomstrer (rakler) allerede februar-april. Bladene er hårete, avrundete, sagtannede og tilspissede. Røde kjertelhår på bladstilken. Du kjenner sikkert til hasselnøtter? Se om du finner!

Fortsetter s17

Engsnelle *Equisetum pratense* 15–50 cm. Denne planten har noen "bladskudd" og skudd for å kunne formere seg. Grenene sitter i krans oppover stengelen.

Skogsvinerot *Stachys sylvatica* 30–120 cm. Blomstrer juni–august. Stengel mykt håret. Hjerterformede blader. Blomstene sitter i kranser. Nederst er kransene skilt. Øverst er de formet som et aks. Krone purpurrød med hvite merker på underleppen. Planten lukter sterkt og vondt. Den har derfor vært brukt i midler mot lopper, lus og møll.

Foto: Hilde Frits Solås

Kratthumbleblom *Geum urbanum* 30–70 cm. Blomstrer juni–august. Vokser på frisk mold eller mineraljord, gjerne i kratt, som navnet tilsier. Deler av rota har blitt brukt som erstatning for kryddernellik. Frukten har et langt nebb med krok som lett fester seg til klær og pels slik at frøene spres.

Død ved: Når skogen får stå i fred i lang tid, får vi flere ulike voksesteder og dermed flere arter av sopp, planter og dyr enn om skogen hugges jevnlig. Døde stammedeler og greiner er et eldorado for et stort antall truede sopp, moser, lav og insekter. Artene bruker den døde veden til å spise (næring). Det kan også være et sted å bo eller jakte. Men er insekter og sopp så viktig? Ja, for det er så mye i naturen som henger sammen! Når det er mange forskjellige sopp og insekter, vil det også bli mange fugler i et område. Og hvem syns ikke det er vakkert med variert fuglesang om våren? Soppene er også viktige for å bryte ned døde dyr og planter. Enda bedre for resten av naturen er det når døde trær får bli liggende helt urørt. Det ville gi arter av sopp og lav større flater å boltre seg på!

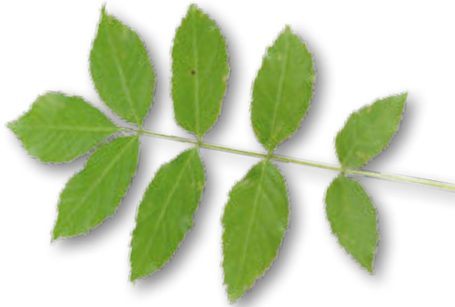
Rødrandskjuke *Fomitopsis pinicola*. Fruktlegetet (den delen av soppen som vi kan se) er hardt som tre og har form som en hov: 10–40 cm bred, 4–10 cm tykk. Ytterst har den en rødbrun rand. Porelaget (undersiden) er gulhvitt til svovelgult og lukter syrlig.

Treslag i området

Treslagene i området vokser naturlig i Norge bortsett fra platanlønn. Vil du lære mer om treslag i Norge og hvor de opprinnelig kommer fra? Se Naturkart for St. Hanshaugen. Se www.noa.no. Foto: Hilde Friis Solås

Alm *Ulmus glabra*. Blad sagtannet, sterkt rødt av korte stive hår på oversiden. Bladstilk mindre enn 3 mm lang. Knoppene er spisse og har rustfarget hår. Blomstrer før løvsprett. Vindbestøvet og vindspredd.

Ask *Fraxinus excelsior*. Stort tre, opp til 25 m. Rak stamme og grågrønn bark. Blad ulikefinna med 3–6 par finner. Blomster små og svart-fiolette i tette klaser før løvsprett. Flat nøtt med vingekant. De sorte knoppene gjør den lett å kjenne igjen om vinteren.

Bjørk *Betula sp.* Stort tre, 7–20 m. Hvite stammer med svarte felter. Bladstilk halvparten så lang som bladplate. Rakler som sprer pollen før løvsprett. Kan brukes til garnfarging. Garnet får da en klar gul farge.

Bøk *Fagus sylvatica*. Sambu tre med grå bark og blanke blader som er hårete langs randen.

Gran *Picea abies*. Høyt tre med korte parvise nåler. Sambu. Hunnblomster blir til kongler. Vintergrønn.

Gråor *Alnus incana*. Tre eller stor busk med lysegrå bark, vinterknopper butte, hårete. Unge kvister korthåret. Blad matte, sagtannete. Spisse eller avrundet. Små frukter som ligner på kongler. Sambu.

Hegg *Prunus padus*. Stor busk eller tre. Mørk, bitter bark. Blad bredt lansettforma eller avlange, fint kvasstannete, dunhårete under. Hvite blomster i lang klase.

Lind *Tilia cordata*. Stort tre opp til 20–25 m. Myke, hjerteformede blader. Blomsterstand med 4–15 blomster. Lind er løs i veden og lett å arbeide med. Derfor brukes den mye til treskjæring.

Platanlønn *Acer pseudoplatanus*. Bladene har nokså butte fliker og tenner sammenlignet med spisslønn. Innført som prydtre. Stor evne til å spre seg ut i naturen. Kommer opprinnelig fra Mellom- og Sør-Europa.

Rogn *Sorbus aucuparia* 3–10 m. Tre eller stor busk. Blad med 6–8 finner. Endefinnen ikke større enn de andre. Hvite blomster. Røde bær som kan brukes til å lage rognebærgele eller rognebærgrot. Blomstrer i mai–juni.

Selje *Salix caprea*. Små til store trær, 3–8 m. Blad 5–10 lange, elliptiske til omvendt eggformete. Bladene har tenner eller ujevn kant. Du kan lage seljefløyte av greinene når sevjen stiger opp i treet om våren!

Spisslønn *Acer platanoides* Stort tre, opp til 10–20m. Blad håndfliket. Frukten er fin å sette på nesen!

Svartor *Alnus glutinosa*. Treets blader er ikke spisse i tuppen som gråor, men er butte eller med et innsnitt i bladspissen.